

УДК:396.12(575.2)

DOI 10.33514/1694-7851-2024-3/2-207-215

Ажыгулова А.Б.

ага окутуучу

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

aidaa.1983@mail.ru

Абдышүкүрова Г.Ж.

ага окутуучу

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

gulia.jyrgalbeck@yandex.ru

АЯЛДАРГА КАРАТА ЗОРДУК ЗОМБУЛУК СОЦИАЛДЫК КӨЙГӨЙ КАТАРЫ

Аннотация. Кыргызстандын шартында, башка көптөгөн өлкөлөрдөй эле, аялдарга карата зомбулук тез арада кийлигишүүнү алдын алуу жана ага каршы күрөшүү боюнча күч-аракеттерди күчөтүүнү талап кылган көйгөй болуп саналат. Бул процессте социалдык кызматкерлер жабырлануучуларга колдоо көрсөтүү, коргоо, психологиялык жардам көрсөтүү, юридикалык жардамга жетүүнү уюштуруу жана жабырлануучулардын нормалдуу жашоого кайтып келишине көмөк көрсөтүү менен маанилүү роль ойношот.

Бул аннотация эффективдүү мыйзамдарды иштеп чыгуу жана ишке ашыруу, укук коргоо жана социалдык кызматтардын ишин күчөтүү, ошондой эле аялдарга карата зордук-зомбулуктун зыяны жөнүндө калктын маалымдуулугун, билимин жогорулатууну камтыган масштабдуу чараларды көрүү зарылдыгын көрсөтөт. Ал ошондой эле бул социалдык көйгөй менен күрөшүүдө жана жабыркагандарга колдоо көрсөтүүдө социалдык кызматкерлердин ролунун маанилүүлүгүн белгилейт.

Негизги сөздөр: аялдарга карата зомбулук, коомдук иш, зомбулуктун курмандыктары, жардам жана колдоо, мыйзамдар жана саясат, психологиялык колдоо.

Ажыгулова А.Б.

старший преподаватель

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

aidaa.1983@mail.ru

Абдышүкүрова Г.Ж.

старший преподаватель

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

gulia.jyrgalbeck@yandex.ru

НАСИЛИЕ В ОТНОШЕНИИ ЖЕНЩИН КАК СОЦИАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА

Аннотация. В контексте Кыргызстана, как и во многих других странах, насилие над женщинами является проблемой, требующей немедленного вмешательства и усиленных усилий по предотвращению и борьбе. Социальные работники играют важную роль в этом процессе, предоставляя поддержку и защиту жертвам, оказывая психологическую помощь, организуя доступ к юридической помощи и содействуя в возвращении жертв к нормальной жизни.

Данная аннотация обозначает необходимость принятия широкомасштабных мер, включая разработку и реализацию эффективных законодательных актов, усиление работы правоохранительных и социальных служб, а также повышение осведомленности и образования общества о вреде насилия над женщинами. Она также подчеркивает важность роли социальных работников в борьбе с этой социальной проблемой и обеспечении поддержки жертвам.

Ключевые слова: насилие над женщинами, социальная работа, жертвы насилия, помощь и поддержка, законодательство и политика, психологическая поддержка.

Azhygulova A.B.

Senior Lecturer

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

Bishkek

aidaa.1983@mail.ru

Abdyshukurova G.Zh.

Senior Lecturer

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

Bishkek

gulia.jyrgalbeck@yandex.ru

VIOLENCE AGAINST WOMEN AS A SOCIAL PROBLEM

Abstract. In the context of Kyrgyzstan, as in many other countries, violence against women is a problem that requires immediate intervention and increased efforts to prevent and combat. Social workers play an important role in this process by providing support and protection to victims, providing psychological assistance, arranging access to legal assistance and assisting victims in returning to normal life.

This annotation indicates the need to take large-scale measures, including the development and implementation of effective legislation, strengthening the work of law enforcement and social services, as well as increasing public awareness and education about the harm of violence against women. She also highlights the importance of the role of social workers in combating this social problem and providing support to victims.

Key words: violence against women, social work, victims of violence, help and support, legislation and policy, psychological support.

Кыргызстанда аялдарга карата зордук-зомбулук маселеси олуттуу жана кенири жайылган. Аялдар зордук-зомбулуктун ар кандай түрлөрүнө, анын ичинде үй-бүлөлүк, коомдук жайларда, сексуалдык, гендердик зомбулукка жана басмырлоонун башка түрлөрүнө

дуушар болгон чөйрөгө социалдык-маданий, экономикалык жана саясий факторлор шарт түзөт.

Мамлекеттин жана коомдун өнүгүү деңгээлин андагы аялдардын орду менен баалоого болот. Биздин өлкөдө аялдар эркектерге салыштырмалуу бирдей эмес укуктук абалда. Алар зордук-зомбулукка, анын ичинде үй-бүлөлүк зомбулукка көбүрөөк дуушар болушат, ал эми зордукчулар өз аракеттери үчүн жоопкерчиликке тартылышат. Ошентип, Улуттук статистикалык комитеттин сурамжылоосуна ылайык, үй-бүлөлүк зордук-зомбулукка аялдар 85% учурайт.

Аялдардын укуктарын коргоо уюмдары жана социалдык кызматтар жабыр тарткан аялдарга колдоо көрсөтүүдө маанилүү роль ойнойт.

Алар зордук-зомбулукка кабылган аялдарга юридикалык жардам, психологиялык колдоо, убактылуу баш калкалоочу жай жана башка жардамдарды көрсөтөт.

Кыргызстанда социалдык кызматкерлер аялдарга карата зомбулуктун алдын алуу боюнча коомчулукту түшүндүрүү боюнча ар кандай программаларды өткөрүшөт. Алар ошондой эле аялдардын укуктарын коргоо жана зомбулук менен күрөшүү боюнча мыйзамдарды жана саясатты өркүндөтүү үчүн мамлекеттик жана өкмөттүк эмес уюмдар менен иштешет.

Тилекке каршы, бул багыттагы аракеттерге карабастан, Кыргызстанда аялдарга карата зордук-зомбулук көйгөйүн чечүү үчүн али көп иштер жасалышы керек. Бул комплекстүү мамилени, анын ичинде маданий мамилелерди өзгөртүүнү, мыйзамдарды жакшыртууну жана социалдык кызматтардын жана коомдук уюмдардын натыйжалуу ишин талап кылат.

Кыргызстанда аялдарга карата зордук-зомбулук көйгөйү коомдун жана мамлекеттин олуттуу көңүл буруусун талап кылган актуалдуу жана маанилүү маселелердин бири болуп саналат. Акыркы жылдарда көйгөйдүн маалымдуулугу кыйла өстү, бирок ал олуттуу жана кеңири таралган бойдон калууда.

Кыргызстанда аялдар туш болгон негизги көйгөйлөргө төмөнкүлөр кирет:

Үй-бүлөдөгү зомбулук:

Бул аялдарга карата зомбулуктун эң кеңири таралган түрлөрүнүн бири. Көптөгөн аялдар өнөктөштөрү же үй-бүлө мүчөлөрү тарабынан физикалык, эмоционалдык жана экономикалык зомбулукка туш болушат.

Үй-бүлөдөгү зомбулуктун төрт негизги түрү бар: психологиялык, физикалык, сексуалдык жана экономикалык зомбулук.

Үй-бүлөдөгү зомбулуктун белгилүү бир учуру бардык төрт түрдү, бир нечесин же алардын бирин камтышы мүмкүн. Бул түрлөрү да убакыттын өтүшү менен алмашып, биринен экинчисине өтүшү мүмкүн.

Жыйынтыктап айтканда, зордук-зомбулук кандай кырдаал болбосун, ал ар дайым жеке өнүгүүсүнө зыян алып келерин белгилей кетүү керек. Бала же чоңдор үчүн башынан өткөргөн зомбулуктун кесепеттери аларды физикалык (ооруулар, дененин оор жаракаттары), психологиялык (фобиялар, түнт түштөр, өзүн өзү өлтүрүү тенденциялары) жана социалдык (инсандар аралык мамилелердеги кыйынчылыктар, укук бузуулар) болуп бөлүнүшү мүмкүн. Зордук-зомбулуктун кесепеттери өнөкөт депрессияны, өзүн-өзү кыйратуучу тенденцияларды үй-бүлөлүк жана ата-энелик ролдордогу кыйынчылыктарды камтыган “психологиялык бомба” болуп саналат.

Физикалык зомбулук – адамдын денесине тикелей таасир этүүдө көрсөтүлгөн зомбулук: ур-токмокко алуу, денеге залал келтирүү, кыйноо. Физикалык зомбулуктун натыйжасында жабырлануучу кыйноого же ден соолугуна зыян келтириши мүмкүн. Физикалык зомбулуктун диапозону кенен: кичине ур-токмокко алуудан эң экстремалдык түрү – киши өлтүрүүгө чейин. Физикалык зомбулукту медициналык экспертизанын корутундуларынын негизинде таануу салыштырмалуу оңой [2].

Үй-бүлөдөгү физикалык зомбулук гендердик негизде болот. Зордук-зомбулук эркектердин үстөмдүгүнүн жана агрессивдүүлүгүнүн көрүнүшү катары каралып, маданиятта кубатталган. Көптөгөн эркектер жана аялдар физикалык зомбулукту “нормалдуу” жашоонун атрибуту катары кабыл алышат. Аялдарга карата физикалык зомбулук балдары бар туруктуу жубайларда, б.а. бакубат жана нормалдуу деп эсептелген үй-бүлө тибинде кездешет.

Үй-бүлөдөгү физикалык зомбулукка кабылган аялдар өтө чыдамкай жана кылмышкерди кайра-кайра кечирүүгө даяр. Мындай чыдамкайлык экономикалык кыйынчылыктардан коркуу сезими, балдарды атасыз калтырууну каалабоо, күйөөсүн аябоо, коомдун урмат-сыйынан ажырап калуу коркунучу менен байланыштуу.

Үй-бүлөдө аялга карата физикалык зомбулуктун абалын мүнөздөгөн психологиялык факторлорго жубайынын алкоолдук көз карандылыгы кирет. Бул маалыматтар жалпысынан дүйнөнүн көптөгөн өлкөлөрүндөгү окшош изилдөөлөр менен дал келет. Акыркы жылдары Европанын көпчүлүк өлкөлөрүндө күйөөлөр ур-токмокко алынгандардын саны өсүүдө. Ушундай эле тенденция Кыргызстанда да кездешет [1].

Психологиялык зомбулук оозеки зомбулукту камтыйт; шантаж; балдарга же башкаларга карата зомбулук аракеттери өнөктөш үстүнөн көзөмөлгө алуу; өзүнө, жабырлануучуга же башкаларга зомбулук көрсөтөм деп коркутуу; үй жаныбарларына зомбулук көрсөтүү же мүлктү жок кылуу аркылуу коркутуу; умтулуу; жабырлануучунун ишмердүүлүгүн көзөмөлдөө; жабырлануучунун коомдук чөйрөсүн көзөмөлдөө; жабырлануучунун ар кандай ресурстарга жетүүсүн көзөмөлдөө (социалдык жана медициналык жардам алуу, достору менен баарлашуу, билим алуу, жумуш ж.б.); жабырлануучуну кемсинткен аракеттерди жасоого мажбурлоо; жабырлануучунун күн тартибин көзөмөлдөө [3].

Зордук-зомбулуктун бул түрү эң кеңири таралган жана үй-бүлөлүк зомбулуктун дээрлик бардык учурларында кездешет. Психологиялык зомбулукту аныктоо кыйын. Зордук-зомбулуктун бардык башка түрлөрү оңой аныкталат, анткени алар ачык физиологиялык кесепеттерге ээ, психологиялык таасирдин ачык белгилери сейрек байкалат жана кесепеттери өтө оор болушу мүмкүн. Психологиялык зомбулуктун түрлөрүнүн кеңдиги жана татаалдыгы аларды классификациялоону бир топ кыйындатат. Мындан тышкары, психологиялык зомбулук көп учурда өз алдынча эмес, зомбулуктун башка түрлөрү менен бирге болот.

Психологиялык зомбулук жөнүндө илимий изилдөөсүз жана профессионалдык талдоосуз билдирүү маалымат объективдүүлүгүн жоготуп, укуктук баа берүүдөн ажырап калууга алып келет. Жыйынтыгында мыйзам бузуу фактылары боюнча коомчулукка биринчилерден болуп жооп берүүгө милдеттүү болгон мамлекеттик органдар жана укук коргоо органдары ага жооп бербей жатат. Психологиялык зордук-зомбулук жөнүндө маалыматтарды тапшырууда тиешелүү адистер ар бир конкреттүү учурга талдоо бериши керек. Мында төмөнкүлөргө өзгөчө көңүл буруу керек: психологиялык зомбулуктун кандай ыкмалары колдонулган; психологиялык таасирдин акыркы максаты эмне болгон.

Психологиялык зомбулуктун ар бир учуру болгон мыйзамдык базанын негизинде каралышы керек. Бул зордук-зомбулуктун инсан үчүн да, жалпы коом үчүн да кесепеттерин келечектүү талдоо өтө маанилүү. Адамдарга карата психологиялык зордук-зомбулуктун себептери өтө ар түрдүү болушу мүмкүн, пайдага болгон чаңкоодон баштап, коомдун саясий жана социалдык негиздерин өзгөртүүгө умтулууга чейин. Адамдарга таасир этүү ыкмалары да ар түрдүү[4].

Укуктук коргоонун жетишсиздиги: Кыргызстандагы көптөгөн аялдар юридикалык жардам алуудагы кыйынчылыктардан, ошондой эле укук коргоо органдарындагы коррупциядан улам адилет соттук териштирүүдө көйгөйлөргө туш болушат.

Экономикалык көз карандылык: Көптөгөн аялдар жумушка орношуу мүмкүнчүлүгүнүн жана ресурстардын жетишсиздигинен улам өнөктөшпөрүнө экономикалык жактан көз каранды бойдон калууда.

Сексуалдык зомбулук жана асылуу:

Кыргызстанда сексуалдык зомбулук жана асылуу олуттуу көйгөй болуп саналат жана жабырлануучулар көп учурда жардам жана колдоо алууда тоскоолдуктарга туш болушат.

Гендердик ролдун стереотиптери жана маданий нормалары: Учурдагы гендердик стереотиптер жана маданий нормалар мындай зордук-зомбулукка жол берилген же көйгөй катары таанылбаган чөйрөнү түзүү аркылуу аялдарга карата зомбулук көйгөйүн күчөтүшү мүмкүн.

Билимдин жана маалымдуулуктун жетишсиздиги: Кээ бир аялдар билиминин жана өз укуктарын билбегендигинен улам кыйынчылыктарга туш болушат, бул аларды зомбулукка көбүрөөк алсыз кылып, жардам алууну кыйындатат.

Бул маселелерди чечүү мыйзамдарды, билим берүүнү жана коомчулукту маалымдоону жакшыртууну, зомбулуктун курмандыктарына жеткиликтүү жана натыйжалуу колдоо көрсөтүүнү камтыган комплекстүү мамилени талап кылат.

Кыргызстанда аялдардын көйгөйлөрүн чечүүдө коомдук иштин ролу абдан чоң жана көп кырдуу. Бул жерде негизги аспектиери болуп саналат:

Психосоциалдык колдоо көрсөтүү: Социалдык кызматкерлер аялдарга зомбулуктун, депрессиянын, тынчсыздануунун жана башка психологиялык көйгөйлөрдүн кесепеттерин жеңүүгө жардам берип, аялдарга психологиялык колдоо көрсөтүүдө маанилүү роль ойнойт.

Маалымат жана кеңеш берүү: Социалдык кызматкерлер аялдарга алардын укуктары, колдоо болгон ресурстары жана зомбулуктун курмандыктары үчүн баш калкалоочу жай, юридикалык жардам жана медициналык колдоо сыяктуу кызматтар жөнүндө маалымат беришет.

Кызматтарга жетүүгө жардам берүү: Социалдык кызматкерлер аялдарга саламаттыкты сактоо, билим берүү, ишке орноштуруу жана турак-жай кызматтары сыяктуу керектүү кызматтарды алууга жардам беришет.

Жеке коопсуздук пландарын иштеп чыгууга жардам берүү: Социалдык кызматкерлер аялдарды зомбулуктан коргоо жана алардын жыргалчылыгын жогорулатуу үчүн жеке коопсуздук пландарын иштеп чыгууга жардам беришет.

Реабилитация жана калыбына келтирүү процессине жардам берүү: Социалдык кызматкерлер аялдарга зордук-зомбулуктан айыгуу процессинде жардам берип, физикалык, эмоционалдык жана социалдык жактан калыбына келтирүүгө жардам беришет.

Аялдардын укуктарын коргоо: Социалдык кызматкерлер адвокаттардын жана аялдардын укуктарын коргоочулардын ролун ойношот, алардын ишперин сотто адилеттүү кароону жакташат, дискриминацияга жана укуктарынын бузулушуна каршы күрөшүшөт.

Жалпысынан алганда, коомдук иш аялдар үчүн коопсуз жана колдоочу чөйрөнү түзүүдө негизги ролду ойнойт, коргоого, калыбына келтирүүгө жана көз карандысыздыкка жана бакубаттуулукка жетишүүгө жардам берет.

Бул жерде Кыргызстанда аялдардын укуктарын жана бакубаттуулугун коргоо чөйрөсүндө өнүгүү үчүн потенциалдуу багыттар бар:

Укуктук коргоону күчөтүү: мыйзамдарды жана аялдардын укуктук коргоо механизмдерин иштеп чыгуу, анын ичинде үй-бүлөлүк зомбулукка жана аялдардын укуктарынын бузулушуна каршы мыйзамдарды күчөтүү, юридикалык жардамга жана соттук коргоого жеткиликтүүлүктү жакшыртуу.

Социалдык кызматтарды өнүктүрүү: аялдар үчүн сапаттуу социалдык кызматтарга, анын ичинде психологиялык колдоо, юридикалык, медициналык жардам, убактылуу баш калкалоо жана реабилитациялоо программаларына жетүүнү кеңейтүү.

Билим берүү жана маалымдоо: аялдардын укуктары, гендердик теңчилик жана зомбулуксуз жүрүм-туруму боюнча билим берүү программаларын жана маалымдоо кампанияларын, анын ичинде жалпы коомчулукка, анын ичинде жаштарга жана эркектерге билим берүүнү күчөтүү.

Экономикалык өз алдынчалык: Аялдарды ишке орноштурууда жана ишкердикте колдоо боюнча программаларды иштеп чыгуу, анын ичинде көндүмдөрдү окутуу жана өз бизнесин түзүү жана финансылык көз карандысыздыкты жогорулатуу үчүн финансылык ресурстар менен камсыз кылуу.

Мамлекеттин жана коомдук уюмдардын ролун күчөтүү: Аялдарга карата зордук-зомбулукка каршы күрөшүүдө жана алардын укуктарын коргоодо бийликтин, коомдук уюмдардын жана эл аралык уюмдардын ролун жана жоопкерчилигин жогорулатуу, анын ичинде жетиштүү ресурстарды бөлүү жана ар кандай структуралардын ортосундагы кызматташтыкты өнүктүрүү.

Изилдөө жана мониторинг: Учурдагы программалар менен кызматтардын натыйжалуулугун баалоо үчүн изилдөө жана мониторинг жүргүзүү, ошондой эле аларды чечүү үчүн стратегияларды жана ыкмаларды адаптациялоо максатында Кыргызстандагы аялдардын жаңы чакырыктарын жана муктаждыктарын аныктоо.

Өнүктүрүүнүн бул багыттарын ишке ашыруу Кыргызстандын аялдары үчүн адилеттүү жана коопсуз шарттарды түзүү үчүн өкмөттүн, коомдук уюмдардын, активисттердин жана бүткүл коомчулуктун биргелешкен аракеттерин талап кылат.

Кыргызстанда аялдар зордук-зомбулук, чектелген билим алуу жана жумушка орношуу мүмкүнчүлүктөрү, экономикалык көз карандылык жана маданий стереотиптер сыяктуу көптөгөн кыйынчылыктарга туш болууда. Бул проблемаларды чечуу коомдун бардык катышуучуларынын комплекстуу мамилесин жана биргелешкен куч-аракеттерин талап кылат. Социалдык иш аялдарга психосоциалдык колдоо, маалымат жана кеңеш берүү, аларга керектүү кызматтарды алууга жардам берүү, жеке коопсуздук пландарын иштеп чыгуу жана алардын коомго интеграцияланышына көмөк көрсөтүү аркылуу бул маселелерди чечүүдө негизги ролду ойнойт.

Бирок аялдардын көйгөйлөрү менен натыйжалуу күрөшүү үчүн укуктук коргоону күчөтүү, социалдык кызматты өнүктүрүү, маалымдуулукту жана билим берүүнү жогорулатуу, экономикалык өз алдынчалыкты колдоо, мамлекеттин жана коомдук уюмдардын ролун күчөтүү зарыл.

Көйгөйлөрдү чечүүдө стратегияларды жана ыкмаларды адаптациялоо үчүн изилдөө жана мониторинг жүргүзүү, ошондой эле иштеп жаткан программалар менен кызматтардын натыйжалуулугун баалоо маанилүү.

Биргелешкен аракеттер жана адекваттуу колдоо чаралары аркылуу гана биз Кыргызстандын бардык аялдары үчүн адилеттүү жана коопсуз коом түзө алабыз.

Бардык аймактарда кризистик борборлор бар экенине карабастан, аларга бардык жарандардын мүмкүнчүлүгү жок. Үй-бүлөлүк зомбулуктун курмандыктары үчүн мамлекеттик же мамлекеттик эмес каржыланган медициналык, психологиялык жана юридикалык кызматтар көпчүлүк үчүн, өзгөчө айыл жеринде жеткиликтүү эмес.

Бир жарым миллионго жакын калкы бар Бишкекте балалуу аялдар үчүн мамлекеттик эмес эки гана баш калкалоочу жай бар, жалпысынан болгону 22 гана орун бар. Чындыгында Бишкекте кризистик борборлордун жана баш калкалоочу жайлардын жетишсиздиги чоң. Белгилей кетсек, Евробиримдиктин стандарттары боюнча 10 миң кишиге бир баш калкалоочу керебет болушу керек. 2016-жылы Ош шаарында зордук-зомбулуктан жабыркагандар үчүн бир баш калкалоочу жай каражаттын жетишсиздигинен улам жабылган.

Аялдарга карата зордук-зомбулуктун кандай түрү болбосун, бул биринчи кезекте адам укуктарын бузуу болуп саналат. Өлкөдө ченемдик укуктук база түзүлдү: эркектер менен аялдардын тең укуктуулугу Конституциянын жаңы редакциясында бекитилген. Негизги актылар – “Үй-бүлөлүк зомбулуктан социалдык-укуктук коргоо жөнүндө” жана “Эркектер менен аялдардын бирдей укуктарынын жана бирдей мүмкүнчүлүктөрүнүн мамлекеттик кепилдиктери жөнүндө” мыйзамдар кабыл алынган.

2019-жылы Кылмыш-жаза кодекси жана Кылмыш-жаза кодекси күчүнө кирди. Үй-бүлөдөгү зордук-зомбулук жана тартип бузуулар үчүн айыппулдар көбөйдү. Ошентип, сот тарабынан зордукталган адам эми мамлекетке 30 миң сомдон 60 миң сомго чейин айып төлөшү керек. Анткени менен 2021-жылы парламенттин депутаттары мыйзамга түзөтүүлөрдү киргизүүнү демилгелеп, мамлекетке айып пул төлөөнү алып салууну сунушташкан, анткени көп учурда зомбулуктун курмандыктары аларды төлөөгө өздөрү жардам беришет.

Кылмышкерлерди түзөтүү иштерине тартууга басым жасоо сунушталууда.

Ошол эле учурда 2016-жылы гана диний ырым-жырым боюнча эрте никеге туруу үчүн 2 жылдан 6 жылга чейин кылмыш жоопкерчилиги киргизилгенин белгилей кетүү керек. Ошондон кийин гана 2016-жылдын декабрында КМДБ имамдарга 18 жашка чейинкилер менен нике кыюуга тыюу салган. Бирок, эксперттердин баамында, тыюу дайыма эле сактала бербейт.

Концептуалдык жактан, биздин оюбузча, адам жашоого тийиш болгон укуктун нормалары менен калк иш жүзүндө жашап жаткан салттуу нормалардын ортосунда ажырым бар. Бул Кыргызстанда коом өтө криминалдашкан жана өтө примитивдүү укуктук аң-сезимге ээ экенин көрсөтүп турат.

Мындан 10 жыл мурункудай эле аялдарды ур-токмокко алуу майда бейбаштык катары сыпатталган. Эркектер, эреже катары, аялдарга карата системалуу зомбулук үчүн адекваттуу жазаланбайт. Укук коргоо органдарынын зомбулук көйгөйлөрүн чечүү компетенттүүлүгү дайыма эле боло бербейт: укук коргоо органдарынын айрым өкүлдөрү кээде муну көйгөй катары көрүшпөйт.

Анын үстүнө зордук-зомбулуктун алдын алуу маселелерин чечүүгө тийиш болгон аксакалдар соттору, эреже катары, бул функцияны аткарышпайт. Калктын басымдуу бөлүгү сыяктуу эле аксакалдар сотунун өкүлдөрү да стереотиптерге же ишеничтүү имиштерге жана

ишенимсиз маалыматтарга дуушар болушат. Муну аялдарга карата зордук-зомбулуктун алдын алуу боюнча аксакалдар сотторунун маалымдуулугунун төмөндүгү менен түшүндүрүүгө болот.

Биздин коомдогу эң орчундуу көйгөйлөрдүн бири – сексуалдык укук бузуулар. Бул маселеде көбүнчө аялдардын пикири эркектерге карата экинчи ролду ойнойт. Өзүнүн коопсуздугунан коркуу жана коомдук аң-сезимде күч органдары зордук-зомбулук маселесин өзгөчө кырдаалда гана чечпейт деген пикирдин болушу зомбулуктун курмандыктарын адилеттүүлүккө кайрылууга алып келет. Көп учурда укук коргоо органдары жабырлануучуларды коргоого даяр эмес.

Үй-бүлөлүк зомбулук көйгөйүн натыйжалуу чечүү үчүн башка өлкөлөрдүн тажрыйбасын кабыл алуу керек. «Үй-бүлөлүк зомбулук учурлары менен иштөөнүн эң кеңири таралган институционалдык формалары болуп "ишеним телефону", убактылуу (багуучу) же туруктуу багып алуу үй-бүлөлөрү, «баш калкалоочу жайлар» – ири борборлор зордук-зомбулуктун курмандыктары үчүн баш калкалоочу жай менен үй-бүлө жана кризистик борборлору. [5] Ошентип, жалпы иштөө модели Кыргызстанда үй-бүлөлүк зомбулук фактылары менен түзүлө элек. Бул маселе укук коргоо органдары, саламаттыкты сактоо жана билим берүү мекемелери, социалдык өнүгүү менен тыгыз байланышта болгондо гана чечилет.

Колдонулган адабияттар

1. Мэнделл Дж. Г. Групповая психотерапевтическая работа с детьми, пережившими насилие: пер. с англ. / Дж. Г. Мэнделл. – М.: Генезис, 1998. – 290 с.
2. Павленок П. Д. Технология социальной работы с различными группами населения: уч. пособие / под ред. проф. П. Д. Павленка, М. Я. Рудневой. – М.: ИНФРА, 2010. – 272 с.
3. Петрова Р. Г. Гендерология и феминология: учебное пособие. – 3-е изд., / Р. Г. Петрова. – М.: Издательско—торговая корпорация «Дашков и К^о», 2007. – 232 с.
4. Платонова Ю. П. Насилие в семье: особенности психологической реабилитации / под ред. Н. М. Платоновой, Ю. П. Платонова. – СПб.: Речь, 2004. – 225 с.
5. Тугельбаева Б. Г. Проблемы предупреждения преступного насилия в отношении женщин. Монография. / Б. Г. Тугельбаева. – Бишкек: Кыргызско–Российский славянский университет, 2003. – 376 с.
6. Холостова Е.И. Социальная работа с семьей. М.: «Дашков и К», 2008. – С. 95

Рецензент: кандидат исторических наук Момунбаева Н.С.